

Karta Dokumentacyjna Geostanowiska

Informacje ogólne

Numer KDG: 1369		
1. Nazwa obiektu: Rezerwat W e (Góra Zelce)		
2. Typ obiektu geostanowiska: inne		
3. Współrz dne (WGS84):	Szeroko : 51° 05' 52,700	Długo : 18° 47' 34,300
4. Przynale no geograficzna		
4.1. Miejscowo : W e		
4.2. Województwo	4.3. Powiat	4.4 Gmina
ódzkie	paj cza ski	Działoszyn
5. Kraina geograficzna: Wy yna Wielu ska; Wy yna l sko-Krakowska;		
6. Opis lokalizacji terenu: Z drogi Działoszyn-Parzymiechy (DK 42) nale y w miejscowo ci Draby skr ci na północ w kierunku miejscowo ci W e. Drog biegnie niebieski szlak pieszy i mo na nim dotrze na Gór Zelce w centrum rezerwatu (około 1 km na N od wsi W e). Podano współrz dne szczytu G. Zelce.		
7. Forma własno ci terenu: skarb pa stwa		
8. Numer i nazwa arkusza mapy 1:50k: 771 - Działoszyn		
9. Wykonano w ramach projektu: Utworzenie Centralnego Rejestru Geostanowisk Polski		

Cechy fizyczne obiektu geostanowiska

Cecha	Wartość liczbowa	JM
Długość :	od: 600 do: 700	m
Szerokość :	od: do: 350	m
Wysokość :	od: do:	m
Powierzchnia:	207400	m ²
Objętość :		m ³
Wysokość n.p.m.:	229	m
Inne mierzalne cechy: Powyższe wymiary dotyczą rezerwatu. Niektóre źródła podają wysokość Gór Zelce wynoszącą 246 m n.p.m. Góra wznosi się 45 metrów ponad krawędź doliny Warty.		

Aktualny stan obiektu

1. Forma własności obiektu: skarbnictwa państwa
2. Status: chroniony
Uwagi dot. statusu: Jest to rezerwat przyrody (od 1972 roku). Znajduje się on w granicach Załęczskiego Parku Krajobrazowego. Jest to również obszar Natura 2000 Załęczski Łuk Warty (PLH 100007). Ochronie poddano wapienny ostaniec - Górze Zelce, z systemem licznych jaskiń krasowych i wieloma innymi zjawiskami krasowymi, a także z najbogatszymi w tej części Jury stanowiskami roślinności wapieniolubnej, w tym murawy naskalne, szczelinowy zespół wapieniolubnych paproci oraz murawy kserotermiczne.
3. Stan zachowania obiektu: zadowalający;
4. Położenie: na szlaku turystycznym
5. Dostępność: łatwo dostępny
6. Ekspozycja: dobrze wyeksponowany
7. Ranga obiektu: międzynarodowa
8. Uwagi o położeniu i dostępności: Do rezerwatu prowadzi od południa i zachodu niebieski, pieszy Szlak Rezerwatów Przyrody, a w części północnej rezerwatu, ze wschodu na zachód biegnie czerwony, pieszy Szlak Jury Wielkopolskiej. W 2016 roku polana na Górze Zelce została odkrzaczona.
9.1. Ocena atrakcyjności turystycznej [0-10]: 6
9.2. Ocena atrakcyjności dydaktycznej [0-10]: 5
9.3. Ocena atrakcyjności naukowej [0-10]: 10
9.4. Ogólna ocena atrakcyjności obiektu: Obiekt słynie z licznych jaskiń oraz znalezisk szczątków ponad 100 gatunków kręgowców z pliocenu i plejstocenu. W kilku formach krasowych znajdują się tutaj cenne stanowiska paleontologiczne kopalnej lądowej fauny pliocenu. Ze względu na duże znaczenie paleontologiczne obiekt ten został zaklasyfikowany jako reprezentatywny dla Polski i pretendujący do międzynarodowej bazy danych najważniejszych obiektów geologicznych na świecie w ramach programu Global GEOSITES. Jeszcze kilkanaście lat temu z Góry Zelce rozpościerał się malowniczy widok na dolinę i koryto Warty, które później zostało podziwiane z wieży widokowej. Były tu również udostępnione dla turystów jaskinie. Niestety wieża została rozebrana, a widok całkowicie zasłaniają drzewa. Jaskinie w ostatnich latach zabezpieczone kratami zostały "udostępnione na dziko" stwarzając zagrożenie dla zwiedzających. Brak również tablic informacyjnych, poza ogólnymi - dotyczącymi rezerwatu.
10. Pozostałe uwagi: W rezerwacie przy niebieskim szlaku znajduje się mogiła jednego z poległych tutaj w czasie wojny obronnej w 1939 r. żołnierzy - ułana Lucjana Pucyka. Jego ciało zostało po wojnie ekshumowane i pochowane na cmentarzu w Mierzycach. Natomiast nagrobek jest symbolem obrony tych ziem i upamiętnia bohaterskie postawy żołnierzy Wojska Polskiego w czasie wojny.

Charakterystyka geologiczna geostanowiska

1. Regiony strukturalne: monoklina przedsudecka;
2. Wiek geologiczny: jura górna; oksford górny;

3.1. Litologia: Wapienie;

3.2. Forma rze by terenu: osta ce;

3.3. Geneza: krasowa;

4. Opis geostanowiska: Góra Zelce zbudowana jest z wapieni górnej jury (górnego oksford - około 150 mln lat temu), głównie w facji skalistej, lokalnie płytowej. Skały te powstały w warunkach ciepłego klimatu w płytkim morzu, w którym istniały szczególne warunki do rozwoju budowli w głąbnych zwanych biohermami, przypominających rafy, ale konstruowanych nie przez korale, lecz przez takie organizmy osiadłe jak gąbki, sinice i bakterie. Tego typu osady w głąbne stały się głównym budulcem wapieni skalistych, charakteryzujących się brakiem widocznego warstwowania. W otoczeniu bioherm powstawały tzw. wapień płytowe mniej odporne na wietrzenie i erozję. W trzeciorzędzie, w warunkach lądowych procesy denudacyjne doprowadziły do odsłonięcia wapieni jurajskich i wypręparowania wapieni skalistych spośród mniej odpornych typów wapieni. To głównie wapień skalisty budujący charakterystyczne dla Jury ostałce skalne.

Licznie tu występują jaskinie powstałe w wyniku rozpuszczania wapieni wzdłuż szczelin przez wodę nasyconą dwutlenkiem węgla. Dzięki skałom woda wypręparowała pustki, tworząc system korytarzy i komór, niekiedy wypełnionych później ciekawymi namuliskami. Znajdują się w rezerwacie jaskinie to: Stalagmitowa, Za Krat (obie zostały opisane jako osobne geostanowiska), Mała, Zanokcica, Draba, Samsonowicza i inne. Wskaźnikiem szaty naciekowej wielu z tych jaskiń została zniszczona przez tzw. szpaciarzy zajmujących się eksploatacją kalcytu na potrzeby hut szkła. Działalność tego typu trwała w regionie od około 1870 do 1958 roku. Zachowały się nieliczne polewy naciekowe, stalaktyty rurkowe, buły, makarony, eberka, grzybki naciekowe. Można zaobserwować również liczne formy erozyjne tj. kotły wirowe, kanały, rury itp. W rezerwacie widoczne są również takie formy krasowe jak leje, studnie czy kotły krasowe. Na grzbiecie Góry Zelce znajdują się niewielkie skałki oraz zarówno te łomiki. Na skarpach tych niewielkich kamieniołomów można obserwować profile glebowe rzeźnin. W kilku miejscach można tu również zobaczyć piękny lapiaz. Są to fragmenty skał wapiennych wystające na powierzchni muraw, posiadające kawerny, łobki i inne zagłębienia różnego kształtu powstałe w wyniku korozji krasowej.

W 1933 r. podczas poszukiwań kalcytu odkryto kocioł krasowy wypełniony „skamieniałymi kośćmi”. Powiadomiony o tym został geolog, profesor Uniwersytetu Warszawskiego Jan Samsonowicz. Wydobył on stamtąd około 11 ton brekcji kostnej czyli zespolonych kalcylem kości zwierzęcych. Stwierdzono tu występowanie szkiełków ponad 100 gatunków kręgowców z pliocenu i plejstocenu (5,6 mln do 0,8 mln lat temu). Na przelomie trzeciorzędu i czwartorzędud studnia tej jaskini stanowiła swego rodzaju pułapka, w którą wpadały zwierzęta i nie mogły się z niej wydostać. W ten sposób zgromadziła się tam znaczna ilość kości "zakonserwowanych" w kalcyle. Na ich podstawie można ustalić, że na tym terenie żyły różnorodne gady i płazy, borsuki, lisy, kuny, niedźwiedzie, nosorożce, jelenie, krety, nietoperze, zające, wiewiórki, bobry, normiki, myszy i in. Na brekcje kostne natrafiono również w innych jaskiniach.

Opracowanie

Autorzy: Izabela Ploch; Jan Ziomek; Marek Markowiak;

Aktualizacje

Wykonawca Data operacji	Zakres zmian
Markowiak Marek 2017-01-09	Aktualizacja karty w ramach projektu Aktualizacja i utrzymanie Centralnego Rejestru Geostanowisk Polski (CRGP).
Markowiak Marek 2017-01-16	Koordinacja i weryfikacja merytoryczna karty
Kowalska Maja 2017-01-24	Publikacja i udostępnienie karty

Dokumentacja graficzna

Data Autor	Tytuł	Zdjęcie
09.12.2016, Marek Markowiak	Dawne wyrobisko wapienia, w oddali widoczna ruina wiaty zbudowanej nad wejściem do Jaskini Stalagmitowej, kiedy jeszcze była udostępniona dla turystów https://geostanowiska.pgi.gov.pl/Files/Foto/7e92c768-8da6-4fcb-9830-dec38cce310c.jpg	
11.06.2010, Izabela Ploch	Wejście do jednej z jaskiń https://geostanowiska.pgi.gov.pl/Files/Foto/e4828cdb-4a5f-45db-900a-4e8f924eeab6.jpg	
09.12.2016, Marek Markowiak	Płyta symbolicznej mogiły żołnierza II wojny światowej https://geostanowiska.pgi.gov.pl/Files/Foto/a7c81c10-aa41-4f82-9829-c7f63cf184b9.jpg	
09.12.2016, Marek Markowiak	Północny stok Góry Zelce opadający w stronę doliny Warty https://geostanowiska.pgi.gov.pl/Files/Foto/4d147507-b2de-4a8a-8932-2d34e24a390d.jpg	
09.12.2016, Marek Markowiak	Pozostałości widokowej, z której można było obserwować dolinę Warty https://geostanowiska.pgi.gov.pl/Files/Foto/a03b6cd1-fd71-47d6-a6c6-b9aabda31c31.jpg	

Bibliografia

L.P.	Autor	Tytuł	Publikacja	Rok wydania	Uwagi	ISBN
1	Janus Kamila, Obarowska Dorota	Załączniki Park Krajobrazowy i okolice – Wyżyna Wieluska, część północna Jury Polskiej: mapa geoturystyczna 1:50 000	Państwowy Instytut Geologiczny	2011		
2	Madeyska Teresa	Podstawy wydzielenia jednostek stratygraficznych czwartorzędów na podstawie kręgowców	Kwartalnik Geologiczny, t. 31, nr 1	1987		
3	Mikiewicz Krzysztof, Benek Sławomir	Węże	http://geoserwis.gdos.gov.pl/dataStore/geoturystyka/obj_46.pdf		strona internetowa	
4	Samsonowicz Jan	Zjawiska krasowe i trzeciorzędowa brekcja w Wąschach pod Działoszyńcem	Zab. Przym. Nieo. Ziemi R.P., 3, p. 147-158	1934		
5	Szelerewicz Mariusz, Górny Andrzej	Jaskinie Polski	http://jaskiniepolski.pgi.gov.pl/Details/Information/1304		strona internetowa	
6	Szynkiewicz Adam	JURA WIELUSKA WYCIECZKI GEOLOGICZNE	Gmina Wielu	2014		978-83-63880-02-6
7	Wierzbowski A.	Górny oksford i dolny kimeryd Wyżyny Wieluskiej	Acta Geol. Polon., 16 (2)	1966		
8	Ziomek Jan	Budowa geologiczna Łodzi i regionu	Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego	2008		987-83-7525-137-1